

Iris Chang

Nanjing

Massakern på en kinesisk stad

Översatt av Kjell Waltman

Svenskt förord av Ingemar Ottosson

HISTORISKA MEDIA

*Tillägnad de hundratusentals offren
i Nanjingmassakern*

Historiska Media
Box 1206
221 05 Lund
info@historiskamedia.se
www.historiskamedia.se

Originalets titel: *The Rape of Nanking. The forgotten holocaust
of World War II.*

First published in the United States by Basic Books,
a member of the Perseus Books Group

Först utgiven i USA av Basic Books, en del av Perseus Books Group

© Iris Chang 1997

© Denna svenska utgåva: Historiska Media 2007

Översättare: Kjell Waltman

Faktagranskning: Ingemar Ottosson

Kartor: Svante Ström

Sättning: Gyllene Snittet

Omslag: Björn Bindel, Lönegård & Co

Tryck: ScandBook, Falun 2007

Tryckning 1 2 3 4 5 6 7 8 9

ISBN: 978-91-85507-16-0

Innehåll

Svenskt förord av Ingemar Ottosson	7
Översättarens kommentar	31
Förord av William C. Kirby	33
Inledning	37
DEL I	
1 Vägen till Nanjing	55
2 Sex veckors terror	73
3 Nanjings fall	99
4 Skändningen av Nanjing	121
5 Nanjings säkerhetszon	148
DEL II	
6 Vad världen visste	189
7 Ockupationen av Nanjing	206
8 Domens dag	216
9 De överlevandes öde	229
DEL III	
10 Den glömda förintelsen – en ny skändning	249
Epilog	267
Författarens tack	279
Noter	283
Register	339

Förord

Den 13 december 1937 intog japanerna Nanjing. För Japan skulle detta ha varit den avgörande vändpunkten i kriget, den triumferande höjdpunkten efter ett halvt årtiondes strider mot Chiang Kai-sheks armé i dalområdena längs Chang Jiang. För Nationella revolutionsarmén, som till sist hade misslyckats i sitt hjältemodiga försvar av Shanghai och vars viktigaste förband hade lidit förödande förluster, innebar Nanjings fall ett bittert, kanske rent av slutgiltigt nederlag.

Vi kan nu se på Nanjings fall som en vändpunkt av ett annat slag. Det som skedde innanför den gamla stadens murar stärkte kinesernas beslut att återerövra den och fördriva inkräkterna. Nanjingregeringen drog sig tillbaka, återhämtade sig och skulle till slut komma att överleva japanerna i ett krig som upphörde först 1945. Japanerna ockuperade Nanjing under åtta år och inrättade en stadsstyrelse av kinesiska kollaboratörer, men de lyckades aldrig härska över staden med självsäkerhet eller legitimitet, och de lyckades aldrig tvinga Kina att kapitulera. För omvärlden ledde ”skändningen” av Nanjing – som den genast döptes till – till att den allmänna opinionen vände sig mot Japan på ett sätt som den aldrig annars skulle ha gjort.

Detta är fortfarande fallet i Kina, där flera generationer nu har fått vetskap om Japans förbrytelser och om dess vägran än i dag att gottgöra dem. Sextio år senare hemsöker Nanjings vålnader fortfarande förbindelserna mellan Kina och Japan.

Med all rätt. Japanernas skövling av Kinas huvudstad var en ohygglig händelse. Massavrättningarna av soldaterna och massmorden på och massvåldtäkterna av tiotusentals civilpersoner

skedde i strid med alla krigslagar. Det som fortfarande är förbluffande är att det var en *öppen* skövling, av allt att döma avsiktligt utformad för att terrorisera befolkningen. Den utfördes inför ögonen på internationella observatörer och till stor del utan att något avseende fästes vid deras försök att avstyra den. Och det rörde sig inte om en tillfällig brist på militär disciplin, för den varade i sju *veckor*. Detta är den fasansfulla berättelse som Iris Chang skildrar så starkt i denna första uttömmande engelskspråkiga studie av tragedin i Nanjing.

Vi kommer kanske aldrig att få veta vad det egentligen var som motiverade den japanska arméns officerare och manskap till att uppträda på detta bestialiska sätt. Ingen har dock så tydligt som Iris Chang visat vad de faktiskt gjorde sig skyldiga till. I detta syfte använder hon sig av en lång rad olika källor, däribland oantastliga vittnesmål från utomstående observatörer: de västerländska missionärer och affärsmän som stannade kvar i den oskyddade staden när japanerna gjorde sitt intåg i den. En sådan källa som Iris Chang har lagt i dagen är John Rabes dagbok, som i själva verket är ett helt litet arkiv. Det var den tyske affärsmannen och nationalsocialisten John Rabe som ledde en internationell ansträngning för att skydda Nanjings befolkning. Genom Rabes ögon ser vi den fruktan och det mod som Nanjings försvarslösa invånare uppvisar när de ställs inför japanernas anstormning. Tack vare Iris Changs redogörelse inser vi den tapperhet som Rabe och de andra uppvisade i sina försök att göra en insats för mänskligheten medan staden brändes och dess befolkning utsattes för övergrepp, medan sjukhus stängdes och bårhusen fylldes, och medan kaos rådde överallt omkring dem. Vi får också läsa om de japaner som insåg vad som höll på att ske och skämdes.

Skändningen av Nanjing har till stor del blivit bortglömd i väst, och det gör boken desto viktigare. Genom att kalla den en "glömd förintelse" gör Iris Chang kopplingar mellan massmordet i Europa och Asien på miljoner oskyldiga människor under andra världskriget. Visst, Japan och Nazityskland skulle inte bli

allierade förrän senare, och inte heller särskilt goda allierade, för den delen. Men händelserna i Nanjing, som Hitler förvisso inte tog avstånd från, skulle senare göra dem till moraliska konspiratörer, såsom våldsamma angripare, förövare av vad som till sist skulle komma att kallas ”brott mot mänskligheten”. W. H. Auden, som besökte Kina under kriget, gjorde kopplingen tidigare än de flesta:

Och kartor visar faktiskt orter
där livet ondsint är:
Nanjing; Dachau.¹

William C. Kirby
Professor i modern kinesisk historia
vid historiska institutionen, Harvard University

Noter

- 1 Ur W. H. Auden, *Collected Shorter Poems, 1930–1944* (London: Faber & Faber, 1950), ”In Time of War”, XVI, s. 279–280.

Inledning

Krönikan över människans grymhet mot sin nästa är lång och dyster. Men om det är så att man även i denna fasansfulla berättelse kan tala om gradskillnader, då är det inte många av världshistoriens skändligheter som i sin häftighet och omfattning kan jämföras med skändningen av Nanjing.

I USA föreställer man sig att andra världskriget bröt ut den 7 december 1941, då japanska hangarfartygsbaserade flygplan anföll Pearl Harbor. I Europa förlägger man krigsutbrottet till den 1 september 1939, i och med Hitlers blixtkrig mot Polen. I Afrika tänker man sig ett ännu tidigare utbrott: Mussolinis invasion av Abessinien (Etiopien) 1935. I Asien kan man emellertid spåra krigsutbrottet ända tillbaka till Japans första steg mot att skaffa sig militär överhöghet i Östasien – ockupationen av Manchuriet 1931.

För att hävda sin rätt att styra sina grannländer intog japanerna en herrefolksmentalitet och använde sig av en högt utvecklad militärapparat, precis som nazisterna inom några år skulle komma att göra i Hitlertyskland. Manchuriet föll snabbt, och japanerna upprättade där lydstaten Manchukuo, som skenbart styrdes av den avsatte kejsaren av Kina men i praktiken av den japanska armén. Fyra år senare – år 1935 – ockuperades delar av provinsen Chahar och provinsen Hebei; 1937 föll Beijing (Peking), Tianjin, Shanghai och slutligen Nanjing. Trettioalet var hårt för Kina; den siste japanen skulle faktiskt inte komma att fördrivas från kinesisk mark förrän vid andra världskrigets slut 1945.

Dessa 14 år av japansk militär överhöghet utmärktes av otaliga, nästan obeskrivliga incidenter, det går inte att förneka. Vi

kommer dock aldrig att få veta allt det som hände i de många städer och byar som låg under ockupationsmaktens stövel. Att vi känner till historien om Nanjing beror ironiskt nog på att vissa västerlänningar blev vittne till fasorna och upplyste omvärlden om dem och på att vissa kineser överlevde som ögonvittnen. Om det finns ett ögonblick i historien som bör framhållas som ett exempel på hur ren och skär ondskan kan ligga dold strax under ytan av ett otyglat militärt vågspel, då är det ögonblicket skändningen av Nanjing. Denna bok är berättelsen om den.

Om Nanjingmassakerns övergripande skeende råder det ingen oenighet, utom i Japan. Efter den lyckade invasionen av Shanghai inledde japanerna i november 1937 ett stort upplagt anfall mot Nanjing, som nyligen hade blivit Republiken Kinas huvudstad. När Nanjing föll den 13 december 1937 inledde de japanska soldaterna en orgie av grymheter som har få eller rent av saknar motstycken i världshistorien. Tiotusentals unga män greps och fördes bort till stadens ytterområden, där de sedan mejades ned med kulsprutor, användes vid bajonetträning eller dränktes in i bensin och brändes levande. Under flera månader var gatorna fulla av likhögar, och luften var mättad av stanken från ruttande människokött. Flera år senare skulle experter från Tokyotribunalen (*International Military Tribunal of the Far East* – IMTFE) göra bedömningen att de japanska soldaterna i Nanjing i slutet av 1937 och i början av 1938 hade dödat över 260 000 icke stridande.¹ Somliga experter har dock uppskattat antalet döda till långt över 350 000.

I denna bok ges bara den allra nödvändigaste sammanfattning av de grymma och barbariska handlingar som japanerna begick i staden. Syftet är nämligen inte att göra en kvantitativ genomgång av händelsen för att låta den kvalificera sig som ett av historiens stora ondskefulla dåd utan att försöka förstå den, så att vi ska kunna dra lärdom av den och låta den bli till en varning. Gradskillnader återspeglar emellertid ofta artskillnader, och några enstaka statistiska uppgifter är därför nödvändiga för

att läsaren ska kunna få en uppfattning om hur omfattande massakern var som 1937 ägde rum i den stad som kallas Nanjing.

En historiker har räknat ut att om man lät de döda efter Nanjingmassakern ställa sig hand i hand skulle de bilda ett led som skulle sträcka sig från Nanjing till staden Hangzhou, en sträcka på omkring 320 kilometer. Deras blod skulle väga 1 200 ton, och kropparna skulle fylla 2 500 järnvägsvagnar. Om man staplade kropparna på varandra skulle de nå en höjd som motsvarar ett 74-våningshus.²

Mätt enbart i antalet döda överträffar skändningen av Nanjing många av historiens värsta illdåd. Japanerna överträffade romarnas massaker utanför Karthago (där dog ”bara” 150 000),³ de kristna härarnas barbariska handlingar under korstågen och till och med några av de gräsligheter som begicks av Timur Lenk, som i Delhi 1398 lät dräpa 100 000 fångar och i Syrien år 1400 respektive 1401 lät uppföra två torn av dödsallar.⁴

Under förra århundradet, då redskapen för massmord hade förfinats till fullo, mördade visserligen Hitler omkring 6 miljoner judar och Stalin över 40 miljoner ryssar, men dessa mord skedde under loppet av flera år. Under skändningen av Nanjing koncentrerades morderna till bara några veckor.

Till och med i jämförelse med historiens mest destruktiva krig utgör skändningen av Nanjing ett av de värsta massmorden genom tiderna.⁵ För att vi ska kunna föreställa oss dess relativa omfattning måste vi samla oss och ta del av ytterligare några statistiska uppgifter. Antalet döda i Nanjing – i en enda kinesisk stad – överträffar antalet civila offer i vissa europeiska länder under hela andra världskriget. (Storbritannien förlorade sammanlagt 61 000 civilpersoner, Frankrike 108 000, Belgien 101 000 och Nederländerna 242 000.) Flygbombning anses av dem som ägnar sin tid åt att begrunda sådant vara ett av de värsta massförstörelseredskapen. Men inte ens de värsta flyganfallen under hela andra världskriget kan mäta sig med förödelsen i Nanjing. Sannolikt dog fler människor i Nanjing än under britternas flygbombningar av Dresden och den eldstorm som följde. (I sam-

tiden var siffran 225 000 internationellt accepterad, men enligt moderna, mer objektiva redogörelser bedöms antalet offer i Dresden ha uppgått till 60 000 döda och minst 30 000 skadade.⁶ Oavsett om använder oss av den mest försiktiga siffran (260 000) eller den högsta (350 000) är det en förfärande tanke att betydligt fler dog i Nanjing än i de amerikanska flygbombningarna av Tokyo (uppskattningsvis 80 000–120 000), till och med fler än i de båda atombombssprängningarna över Hiroshima respektive Nagasaki i slutet av 1945 (uppskattningsvis 140 000 respektive 70 000).⁷

Skändningen av Nanjing bör emellertid inte endast bli ihågkommen för antalet människor som dog utan också för hur brutalt den död var som många av dem gick till mötes. Japanerna använde sig av levande kineser vid bajonetträning och halshuggningstävlingar. De våldtog uppskattningsvis 20 000–80 000 kinesiskor.⁸ Många soldater nöjde sig inte med själva våldtäkten utan sprättade efteråt upp sina offer, skar av dem bröstet eller spikade upp dem på väggen.⁹ Inför ögonen på andra familjemedlemmar tvingades fäder våldta döttrar, och söner mödrar. Att kastrera, lem-lästa och steka människor eller begrava dem levande blev till ren rutin, och det förekom även mer djävulska former av tortyr, som till exempel att hänga människor i tungan från en järnkrok eller begrava dem upp till midjan och sedan se dem slitas i stycken av schäferhundar. Anblicken var så vidrig att den gjorde till och med de nazister som befann sig i staden förfärade, och en av dem sade att massakern verkställdes av en ”bestialisk apparat”.¹⁰

Likväl förblir skändningen av Nanjing en föga uppmärksam incident. Till skillnad från atombombssprängningarna över Japan och förintelsen av judarna i Europa är och förblir de fasor som utspelades under Nanjingmassakern praktiskt taget okända utanför Asien. Massakern är och förblir försummad i det mesta av den litteratur om andra världskriget som trycks i USA. En noggrann genomgång av de läroböcker som används i den amerikanska universitetsundervisningen visar att endast ett fåtal ens omnämner skändningen av Nanjing. Och i nästan inga av de

uttömmande eller ”definitiva” historiska redogörelser för andra världskriget som är avsedda för den amerikanska allmänheten förs en mer ingående diskussion av Nanjingmassakern. I *The American Heritage Picture History of World War II* (1966), som under många år var det mest sålda illustrerade enbandsverket om andra världskriget som någonsin hade getts ut, omnämns till exempel inte händelsen med ett enda ord, och det finns inte heller en enda bild av den. Inte heller finner man en rad om massakern i Winston Churchills berömda *Memoirs of the Second World War* (1959; 1 065 sidor – en förkortad utgåva av *The Second World War, 1948–1954*, översatt till svenska som *Andra världskriget: minnen, 1948–1954*) eller i Henri Michels klassiska *Second World War* (1975; 947 sidor – en översättning till engelska av *La seconde guerre mondiale, 1968–1969*). I Gerhard L. Weinbergs omfattande *A World at Arms* (1994; 1 178 sidor) omnämns skändningen av Nanjing bara två gånger. Endast i Robert Leckies *Delivered from Evil: The Saga of World War II* (1987; 998 sidor) fann jag ett helt stycke om massakern: ”Inget som nazisterna under Hitler skulle komma att göra för att bringa värdnad över sina segrar kunde tävla med de illdåd som begicks av japanska soldater under general Matsui Iwane.”¹¹

Första gången jag hörde talas om skändningen av Nanjing var jag fortfarande en liten flicka. Jag fick höra berättelserna om den av mina föräldrar, som efter att ha överlevt många års krig och revolution till slut hade funnit ett lugnt och tryggt hem i en universitetsstad i amerikanska mellanvästern, där de arbetade som universitetsadjunkter. De hade växt upp i Kina mitt under andra världskriget och hade efter kriget flytt därifrån tillsammans med sin respektive familj, först till Taiwan och slutligen till USA, där de studerade vid Harvard och sedan valde en akademisk yrkesbana inom det naturvetenskapliga området. Under trettio år förde de en fridfull tillvaro i det akademiska samfundet i regionen Champaign-Urbana Metropolitan Area i östra centrala Illinois, där de forskade i fysik och mikrobiologi.

De glömde dock aldrig fasorna under andra japansk-kinesiska kriget, och det var viktigt för dem att jag skulle minnas deras berättelser. De var särskilt måna om att jag inte skulle glömma skändningen av Nanjing. Varken min far eller mor hade varit med om den, men de hade som barn hört talas om den, och de lät nu berättelserna gå vidare till mig. Jag fick veta att japanerna hade kluvut spädbarn, inte bara i två delar, utan i tre eller fyra. Med rösten darrande av vrede beskrev mina föräldrar *Nanjing datusha* ('den stora slakten i Nanjing', 'Nanjingmassakern') som det mest förfärliga av alla de illdåd som japanerna gjorde sig skyldiga till under detta krig, som ledde till att sammanlagt över 10 miljoner kineser dog.

Under hela min barndom hade jag i bakhuvudet *Nanjing datusha* som en metafor för den outsägliga ondskan. Men händelsen saknade mänskliga mått och detaljer. Det var också svårt att hitta var gränsen gick mellan myt och historia. Jag gick fortfarande i gymnasiet när jag började leta i folkbiblioteken på min hemort för att se vad jag skulle kunna få reda på om massakern, men jag hittade ingenting. Jag tyckte det var konstigt. Om skändningen av Nanjing verkligen hade varit så blodig som mina föräldrar vidhöll – ett av världshistoriens värsta exempel på människors barbari – hur kom det sig då att ingen hade skrivit en bok om den? Som liten föll det mig aldrig in att jag kunde ha fortsatt mina efterforskningar i universitetsbibliotekets enorma samlingar, och min nyfikenhet på ämnet ebbade snart ut.

Det skulle komma att dröja nästan 20 år innan Nanjing åter trängde sig på mitt liv. Jag hade vid det laget gift mig, och jag förde en stillsam tillvaro som yrkesförfattare i Santa Barbara i Kalifornien. Av en vän inom filmbranschen fick jag veta att några filmproducenter på amerikanska östkusten nyligen hade blivit klara med en dokumentär om skändningen av Nanjing men att de hade problem med att få fram pengar för att kunna ge filmen ordentlig distribution.

Detta tänkte mitt intresse på nytt. Snart satt jag i telefon och pratade om ämnet med inte bara en dokumentärfilmsproducent

utan två. Den förste var Shao Tzuping, en kinesisk-amerikansk aktivist som hade arbetat för FN i New York, varit ordförande för Förbundet för Nanjingmassakerns offer (*Alliance in Memory of Victims of the Nanjing Massacre*) och bistått vid produktionen av videofilmen *Magee's Testament*. En annan var Nancy Tong, en independentfilmskapare som hade producerat dokumentären *In the Name of the Emperor*, som hon tillsammans med Christine Choy även hade regisserat. Shao Tzuping och Nancy Tong hjälpte mig in i ett kontaktnät av aktivister, som i många fall hörde till första generationens kinesisk-amerikaner och kinesisk-kanadensare och som liksom jag själv kände ett behov av att bära vittnesbörd om händelsen, att dokumentera och offentliggöra den samt kanske rent av begära gottgörelse för de illdåd som hade begåtts i Nanjing medan några av offren för grymheterna där fortfarande levde. Andra ville föra sina krigsminnen vidare till barn och barnbarn, av fruktan för att dessa till följd av sin assimilation i den nordamerikanska kulturen skulle komma att glömma denna viktiga del av sitt historiearv.

Denna framväxande aktivism stärktes i hög grad av massakern på Himmelska fridens torg 1989, som sporrade kinesiska samfund över hela världen till att bilda kontaktnät för att protestera mot Folkrepubliken Kinas handlingar. Den demokratiska rörelsen efterlämnade vittgående, snåriga härvor av Internetförbindelser, och ur detta kontaktnät uppstod en gräsrotsrörelse som ville sprida sanningen om Nanjingmassakern. I de städer som hade en stor grupp kineser i befolkningen – till exempel området runt San Francisco-bukten, New York, Los Angeles, Toronto och Vancouver – anordnade kinesiska aktivister konferenser och informationskampanjer för att sprida information om japanernas förbrytelser under andra världskriget. Man visade filmer, videofilmer och fotografier av Nanjingmassakern i museer och skolor, lade ut faktauppgifter och fotografier på Internet och satte in helsidesannonser om ämnet i stora dagstidningar som till exempel *New York Times*. Vissa aktivistgrupper var så tekniskt sofistikerade att de genom att bara trycka på en knapp kunde

skicka e-post-meddelanden till mer än en kvarts miljon läsare över hela världen.

Att de berättelser om Nanjingmassakern som jag hade hört i min barndom inte bara var folksägner utan korrekt muntlig historia slog mig på allvar i december 1994, då jag deltog i en konferens sponsrad av Globala förbundet för att bevara historien om andra världskriget i Asien (*Global Alliance for Preserving the History of World War II in Asia*), där man hedrade minnet av dem som hade fallit offer för illdåden i Nanjing. Konferensen hölls i Cupertino i Kalifornien, en förort till San Jose, i hjärtat av Silicon Valley. I konferenssalen hade funktionärerna låtit trycka upp fotografier i vykortsstorlek från skändningen av Nanjing – några av de mest ohyggliga bilder som jag har sett i hela mitt liv. Trots att jag som barn hade fått höra så mycket om Nanjingmassakern var jag inte förberedd på dessa fotografier – skarpa, svartvita bilder av avhuggna huvuden, uppslitna magar och nakna kvinnor, som av sina våldtäktsmän tvingats inta olika pornografiska ställningar, med ansiktet förvridet i ett oförglömligt uttryck för vanda och skam.

Under ett enda bländande ögonblick insåg jag hur bräcklig inte bara vår tillvaro utan själva den mänskliga erfarenheten är. Vi får som barn lära oss vad döden innebär. Vi vet att vem som helst kan bli påkörd av en bil eller buss och på ett ögonblick bli fräntagen livet. Och om vi inte råkar bekänna oss till en eller annan religiös trosuppfattning uppfattar vi ett sådant dödsfall som både meningslöst och orättvist. Men vi är också medvetna om att de flesta människor har en gemensam respekt för livet och dödsprocessen. Om en människa blir påkörd och blir liggande skadad skulle någon kunna stjäla hennes handväska eller plånbok, men betydligt fler skulle skynda sig att hjälpa henne och försöka rädda livet på henne. Någon skulle ringa larmnumret, en annan skulle rusa i väg för att skaffa hjälp. En tredje skulle ta av sig rocken, vika den och lägga den under huvudet på den påkörda, så att hon, om detta verkligen vore hennes sista stund i livet, skulle dö i den lilla men likväl trösterika vetskapen om att

någon brydde sig om henne. Bilderna på den där väggen i Cupertino illustrerade att inte bara en enda människa utan hundratusentals kan få sitt liv utsläckt och dö till följd av andras nyckfullhet – en död som följande dag skulle vara helt meningslös. Ännu mer talande var dock att de som låg bakom dödsfallen i Nanjing (denna den mest skräckfyllda, om än oundvikliga, tragedin i hela den mänskliga erfarenheten) också hade kunnat förnedra sina offer och utsätta dem för den värsta tänkbara smärta och förödmjukelse. Jag greps plötsligt av panik inför tanken på att om ingen tvingade världen att minnas denna skräckinjagande ringaktning för döden och döendet, detta steg bakåt i den mänskliga civilisationen, så kunde händelsen komma att reduceras till en historisk fotnot och behandlas som ett harmlöst fel i ett datorprogram som kanske eller kanske inte skulle ge upphov till nya problem i framtiden.

Under konferensen fick jag veta att två romaner om Nanjing-massakern redan höll på att skrivas (*Tree of Heaven* och *The Tent of Orange Mist*, båda utgivna 1995), liksom en illustrerad bok om massakern (*The Rape of Nanking: An Undeniable History in Photographs*, utgiven 1996).¹² Men vid den tidpunkten fanns det ännu inget anglosaxiskt verk på sakprosa som utförligt redogjorde för skändningen av Nanjing. Under tiden som jag grävde allt djupare i massakerns historia fick jag reda på att källmaterialet till en sådan bok hela tiden hade varit – och fortfarande är – tillgängligt i USA. Amerikanska missionärer, journalister och officerare hade i dagböcker, filmer och fotografier dokumenterat sin syn på händelsen för eftervärlden. Varför hade ingen amerikansk författare eller forskare tagit vara på denna rika huvudådra av primärkällor och skrivit en bok på sakprosa eller en akademisk avhandling som var helt ägnad åt massakern?

Det skulle inte dröja länge innan jag fick åtminstone en del av svaret på den underliga gåtan om varför massakern har förblivit så relativt föga uppmärksam i historien. Skändningen av Nanjing hade inte trängt in i världssamvetet på samma sätt som

förintelsen eller Hiroshima därför att offren själva hade hållit sig tysta.

Men varje svar röjer en ny gåta, och jag undrade nu varför offren för detta brott inte hade ropat på rättvisa. Eller om de hade gjort det, varför hade man då inte uppmärksammat deras vända? Det dröjde inte länge förrän det stod klart för mig att denna mur av tystnad övervakades av politiken. Folkrepubliken Kina, Republiken Kina (Taiwan) och USA hade gemensamt bidragit till att denna historiska händelse hade försumrats, och skälen till detta var djupt rotade i kalla kriget. Efter den kommunistiska revolutionen i Kina 1949 krävde varken Folkrepubliken Kina eller Republiken Kina krigsskadestånd av Japan (så som Israel hade gjort av Tyskland), eftersom de båda ländernas respektive regering konkurrerade om den japanska handeln och om att uppnå politiskt erkännande. Inför hotet från de båda kommunistiska staterna Sovjetunionen och Folkrepubliken Kina gjorde till och med USA stora ansträngningar för att försäkra sig om sin före detta fiendes, Japans, vänskap och lojalitet. Det spända politiska läge som rådde under kalla kriget gjorde det följaktligen möjligt för Japan att undkomma mycket av den kritiska granskning som Tyskland hade underkastats.

Dessutom kvävde den hotfulla stämningen i Japan en offentlig och akademisk debatt om skändningen av Nanjing, vilket ytterligare bidrog till att minska kännedomen om händelsen. Att i Japan öppet säga vad man ansåg om andra japansk-kinesiska kriget kunde – och kan fortfarande – leda till att man riskerade karriären, kanske rent av livet. (År 1990 blev Nagasakis borgmästare Motoshima Hitoshi skjuten i bröstet av en beväpnad man därför att han hade sagt att Hirohito i viss mån bar skulden för andra världskriget.) Denna genomträngande känsla av fara har avskräckt många seriösa forskare från att besöka japanska arkiv och forska i ämnet; i Nanjing fick jag faktiskt veta att forskare i Folkrepubliken Kina sällan får tillstånd att resa till Japan helt enkelt därför att ett sådant besök kan vara förenat med fysiska risker. Dessa omständigheter har gjort det ytterst svårt

för utlänningar att få tillgång till de japanska arkivens källmaterial om händelserna i Nanjing. De flesta av de japanska krigsveteraner som deltog i skändningen av staden vill för övrigt ogärna låta sig intervjuas om sina erfarenheter. På senare år har emellertid ett fåtal offentliggjort sin berättelse, trots att de därigenom riskerar att bli utfrysta eller att utsättas för dödshot.

Det som gjorde mig förbluffad och sorgsen under arbetet med boken var japanernas envisa vägran att göra upp med sitt eget förflutna. Det handlar inte bara om att det belopp som Japan har betalat ut i skadestånd till de drabbade är mindre än en procent av vad Tyskland har betalat ut. Det handlar inte heller bara om att många japanska krigsförbrytare efter kriget fortsatte att inneha en mäktig ställning inom industrin och den offentliga förvaltningen, till skillnad från nazisterna, som även om de kanske inte alltid fängslades för sina förbrytelser i de flesta fall åtminstone tvingades bort från offentliga ämbeten. Och lika lite handlar det bara om att tyskarna upprepade gånger har bett offren för förintelsen om ursäkt medan japanerna i Tokyo har byggt ett monument över sina krigsförbrytare – en handling som en amerikan som föll offer för japanernas krigsförbrytelser har betecknat som en politisk motsvarighet till att ”uppföra en katedral åt Hitler mitt i Berlin”.¹³

En stark motivationsfaktor under det långa och svåra arbetet med att skriva denna bok var många framstående japanska politikers, akademikers och företagsledares envisa vägran att trots de överväldigande bevisen erkänna att Nanjingmassakern ens hade inträffat. Till skillnad från Tyskland, där det är olagligt för lärare att stryka förintelsen ur läroplanen i historia, har japanerna i årtionden systematiskt rensat ut omnämningen av Nanjingmassakern ur läroböckerna. De har avlägsnat fotografier av Nanjingmassakern från museer, manipulerat källmaterial och utplånat varje spår av massakern i populärkulturen. I Japan har till och med ansedda universitetshistoriker anslutit sig till högerkrafterna för att göra det som de uppfattar som sin plikt mot fosterlandet: att misskreditera uppgifter om att det skulle ha fö-

rekommit en massaker i Nanjing. I dokumentärfilmen *In the Name of the Emperor* avfärdar en japansk historiker hela skändningen av Nanjing med följande ord: ”Det skulle ha varit en stor chock för Japan om man hade dödat ens tjugo eller trettio människor. Fram till den tidpunkten hade de japanska soldaterna varit föredömliga.” Det är sådana avsiktliga försök från vissa japansers sida att förvränga historien som mest har bidragit till att stärka min inre övertygelse om att det finns ett behov av denna bok.

Men hur kraftig denna motivationsfaktor än har varit är boken likväl också ett svar på något helt annat. Under senare år har de uppriktiga försök som har gjorts för att få Japan att ta konsekvenserna av sina handlingar i Amerika fått etiketten *Japan bashing* (‘Japan-häcklande’) Det är viktigt att slå fast att jag inte kommer att hävda att Japan under 1900-talets första tredjedel var världens eller ens Asiens enda imperialistiska makt. Kina försökte själv utsträcka sitt inflytande över sina grannländer och ingick en överenskommelse med Japan om att dra upp gränser för deras respektive inflytandesfär på koreanska halvön, ungefär som de europeiska makterna under 1800-talet sinsemellan delade upp handelsrättigheterna i Kina.

Ännu viktigare är att man genom att påstå att kritiken av Japans uppförande vid en viss tidpunkt eller på en viss plats skulle vara liktydig med en kritik av det japanska folket gör alla berörda en otjänst, inte bara de män, kvinnor och barn som miste livet i Nanjing utan även japanerna själva. Avsikten med denna bok är inte att kommentera Japans nationalkaraktär eller gensättningen hos det folk som var i stånd att begå dylika handlingar. Den handlar om de kulturella krafternas förmåga att skala bort eller förstärka den tunna fernissa av social återhållsamhet som gör människor mänskliga, de kulturella krafternas makt att göra oss alla till djävlar. Att Tyskland i dag är en bättre plats beror på att judarna inte har låtit det landet glömma vad det gjorde sig skyldigt till för drygt ett halvsekel sedan. Att den amerikanska södern är en bättre plats beror på att man där har erkänt att slaveriet och de hundra år av Jim Crow-politik som följde

efter dess avskaffande var av ondo. Den japanska kulturen kommer inte att kunna gå vidare förrän japanerna – inte bara inför världen utan också inför sig själva – erkänner hur olämpliga de handlingar var som Japan gjorde sig skyldigt till för bara ett halvsekel sedan. Jag blev faktiskt förvånad och glad över att se hur många personer av japansk härkomst som faktiskt deltog i konferenserna om skändningen av Nanjing. Som en av dem uttryckte det: ”Vi vill veta lika mycket som ni.”

Denna bok beskriver två besläktade men åtskilda illdåd. Det ena är själva skändningen av Nanjing; berättelsen om hur japanerna mördade hundratusentals oskyldiga civilpersoner i fiendens huvudstad.

Det andra är mörkläggningen: berättelsen om hur japanerna, stärkta av kinesernas och amerikanernas tystnad, försökte utplåna hela massakern ur det allmänna medvetandet och därigenom förmena offren deras rättmätiga plats i historien.

Strukturen i bokens första del – massakerns historia – är till stor del påverkad av Akira Kurosawas berömda film *Rashōmon* (*Rashomon: demonernas port*), som är baserad på den japanske författaren Ryunosuke Akutagawas novell *Yabu no naka* ('I lunden') och handlar om en rättslig prövning av en våldtäkt och ett mord i Kyoto på 900-talet. På ytan verkar berättelsen enkel: en rövare överfaller en resande samuraj och dennes hustru; hustrun våldtas och samurajen hittas död. Men efterhand som var och en av huvudpersonerna berättar om händelsen ur sin egen synvinkel blir det hela alltmer komplext. Rövaren, hustrun, den döde samurajen och ett ögonvittne till brottet ger samtliga olika versioner av det inträffade. Det blir läsarens sak att knyta samman de enskilda redogörelserna och sätta tilltro till eller avfärda dem, helt och hållet eller delvis, och ur dessa subjektiva och i många fall egennyttiga redogörelser skapa sig en mer objektiv bild av det inträffade. Denna berättelse borde ingå i läroplanen för varje kurs som tar upp straffrätt. Poängen träffar själva historiens kärna.

Skändningen av Nanjing skildras i denna bok ur tre olika synvinklar. Den första är japanernas. Berättelsen om en planerad invasion – vad de japanska soldaterna blev tillsagda att göra, hur de skulle göra det och varför. Den andra synvinkeln är kinesernas – offrens. Berättelsen om det öde en stad kan röna när regeringen inte längre förmår skydda sina medborgare mot främmande inkräktare. I detta avsnitt ingår enskilda kinesers vittnesbörd, berättelser om nederlag, förtvivlan, förräderi och överlevnad. Den tredje synvinkeln är amerikanernas och européernas. Dessa utomstående var – åtminstone för ett ögonblick i Kinas historia – hjältar. Den handfull västerlänningar som befann sig på plats vågade livet för att hjälpa kinesiska civilpersoner under massakern och varna omvärlden för de illdåd som de blev vittne till. Det är först i den del av boken som behandlar efterkrigstiden som jag tar upp den lägliga likgiltighet som amerikaner och européer uppvisade inför vad de fick veta av sina egna landsmän som befann sig på plats.

Avslutningsvis undersöker jag de krafter som i över ett halvsekel konspirerade för att hålla skändningen av Nanjing borta från det allmänna medvetandet. Jag tar där också upp de ansträngningar som nyligen gjorts för att se till att denna förvrängning av historien inte får fortsätta att stå oemotsagd.

Varje försök att få fram sanningen måste kasta ljus över hur japanerna, som folk, hanterar, vårdar och vidhåller sin kollektiva minnesförlust – rent av förnekelse – när de konfronteras med det dokumenterade vittnesbördet om sitt uppförande under denna tidsperiod. Deras reaktion har handlat om mer än att bara lämna blanka sidor i historieböckerna när källmaterialet har varit alltför smärtsamt. De svåraste aspekterna av de japanska soldaternas agerande under andra japansk-kinesiska kriget har i själva verket strukits ur läroplanen för de japanska skolorna. Men de har också – inom ramarna för den nogsamt odlade myten om att japanerna hörde till andra världskrigets offer, inte dess anstiftare – kamouflerat den roll landet spelade i att starta kriget. De fasor som hemsökte det japanska folket under atombombs-

sprängningarna över Hiroshima och Nagasaki bidrog till att denna myt kom att ersätta den faktiska historieskrivningen.

Än i dag vägrar japanerna att hörsamma världssamfundets krav på att Japan som nation ska uttrycka ånger för sina handlingar under andra världskriget. Några enstaka japanska ledare befanns visserligen skyldiga under processerna mot krigsförbrytare, men till skillnad från tyskarna lyckades japanerna under den omedelbara efterkrigstiden undvika den civiliserade världens moraliska fördömande av de handlingar som begicks under denna mardrömstid. Genom att fortsätta att undvika domslut och straff har japanerna blivit ledare för en ny brottslig handling. Som Nobelpristagaren Elie Wiesel för många år sedan varnade sade: att glömma förintelsen är detsamma som att dräpa två gånger.

Min största förhoppning är att denna bok kommer att inspirera andra författare och historiker till att dokumentera de överlevande Nanjingoffrens berättelser innan de sista, för varje år allt färre rösterna ur det förflutna tystnar för evigt. Jag hoppas också, vilket kanske är ännu viktigare, att den kommer att väcka Japans samvete och få landet att ta ansvar för händelsen.

Denna bok skrevs med George Santayanas odödliga varning i åtanke: *Den som inte minns det förgångna är dömd att upprepa det.*